

European
Commission

Шта је Eurydice?

Задатак Eurydice мреже јесте да сагледа и објасни организацију и функционисање различитих европских образовних система. Мрежа анализира националне образовне системе, упоредне студије посвећене одређеним темама, показатеље и статистичке податке. У свом раду, Eurydice мрежа тежи да промовише разумевање, сарадњу, поверење и мобилност на европском и међународном нивоу. Мрежу чине националне јединице из европских земаља а њоме координише и управља Извршна агенција ЕУ за програме у области образовања, медија и културе. Свим публикацијама Eurydice мреже може се приступити бесплатно на веб сајту Eurydice мреже или у штампаној верзији на захтев. За више информација о Eurydice мрежи погледати <http://ec.europa.eu/eurydice>

Цео извештај

Entrepreneurship Education at School in Europe доступан је на веб сајту Eurydice мреже на енглеском језику <http://ec.europa.eu/eurydice>

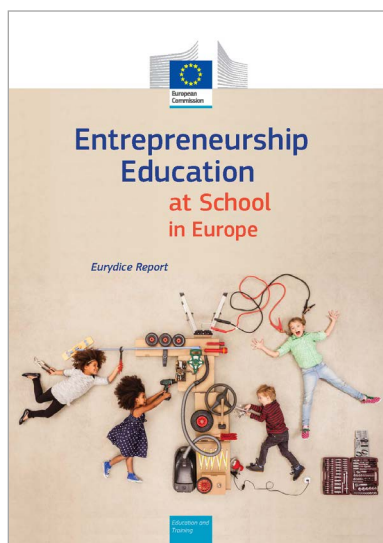
Штампани примерци овог извештаја могу се добити упућивањем захтева на: eaeea-eurydice@ec.europa.eu

Контакт

Вим Ванстенкисте,
Комуникација и
публикације: +32 2 299 50 58

Истакнути садржаји Eurydice мреже

Предузетничко образовање у европским школама

Зашто је предузетничко образовање од суштинске важности? Да ли се у европским школама укључује у школске наставне планове и програме? Које врсте стратегија су до сада примењене? Како се наставници обучавају за предузетничко образовање?

Ова кључна питања налазе се у фокусу новог извештаја Eurydice мреже о предузетничком образовању. Развој и подстицање предузетничког образовања годинама је један од најважнијих политичких циљева институција ЕУ и држава чланица. Узимајући у обзир високе стопе незапослености младих, економске кризе и убрзане промене везане за нашу сложену привреду и друштво утемељене на знању, трансверзалне вештине попут

предузетништва од суштинске су важности не само за обликовање менталног склопа младих људи већ и за обезбеђивање вештина, знања и ставова кључних за развој предузетничке културе у Европи. Међутим, док неке земље већ дуже од једне деценије подстичу предузетничко образовање, друге су тек у почетној фази.

Извештај Eurydice мреже о предузетничком образовању за 2012. Годину ⁽¹⁾, даје актуелну анализу најновијих дешавања у Европи. Извештај пружа ажуриране и детаљније информације о стратегијама, наставном плану и програму и исходима учења, обухватајући теме као што су програми финансирања и образовање наставника. Извештајем је обухваћено основно образовање у оба циклуса и опште средње образовање, као и иницијално стручно образовање и обука у школама (ИСОО); садржи информације за 2014/15. годину из 33 земље учеснице Eurydice мреже. Поред тога, у националним информативним листовима дат је преглед предузетничког образовања у свакој земљи.

У контексту овог извештаја, циљ предузетничког образовања јесте развијање вештина и менталног склопа ученика на основу којих они могу да претварају креативне идеје у предузетничка дела. То је једна од кључних вештина за све ученике, којом се подстичу лични развој, друштвени активизам, социјална инклузија и могућност запошљавања.

Ови „Истакнути садржаји Eurydice мреже“ пружају кратак приказ неких од главних закључака извештаја.

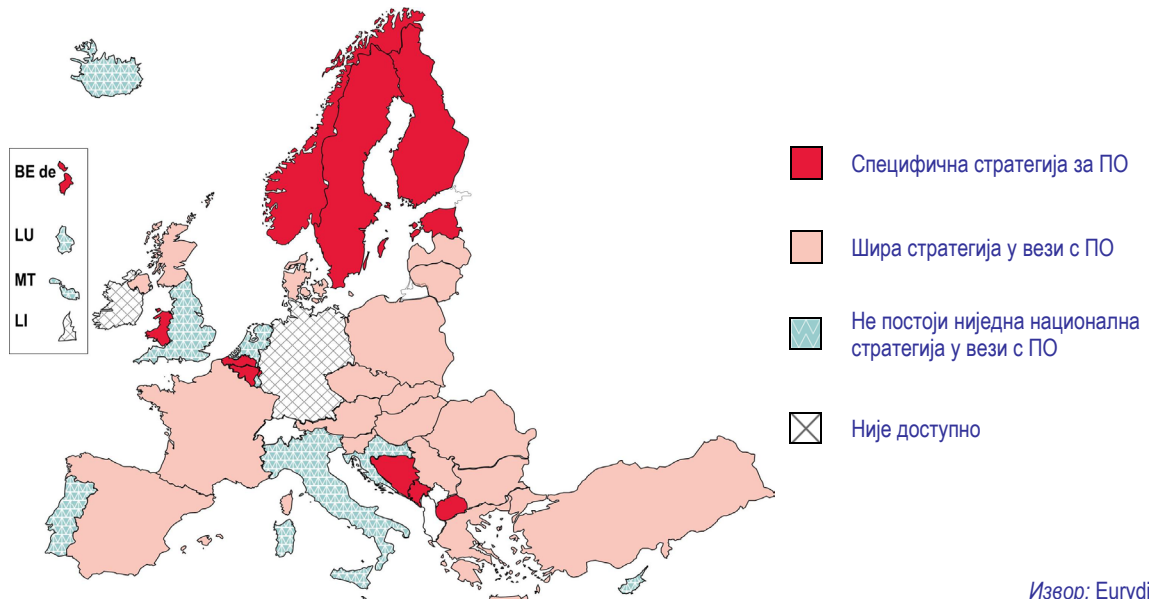
⁽¹⁾ Предузетничко образовање у европским школама (Eurydice, 2012) https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Publications:Entrepreneurship_Education_at_School_in_Europe

Земље се налазе у различитим фазама развоја политике предузетничког образовања

Од 38 образовних система обухваћених испитивањем, њих 11 је имало специфичну стратегију за предузетничко образовање у 2014/15, док је 18 имало ширу стратегију која је обухватала и друге области политике. Девет образовних система уопште није имало одговарајућу националну стратегију у овој области.

Уопштено говорећи, стратегије које су искључиво усмерене на предузетничко образовање, на бољи начин сагледавају ово питање, с већим бројем мера и с више подршке за њихово спровођење.

Најрелевантније стратегије у вези с предузетничким образовањем (ПО), 2014/15

Извор: Eurydice.

Специфичне стратегије за предузетничко образовање концентрисане су у Северној Европи и региону Западног Балкана

Зрелије стратегије за предузетничко образовање преовлађују у нордијским земљама. Данска, Шведска, Финска и Норвешка су земље чија се посвећеност иновацијама, које су у блиској вези с предузетничким образовањем, види из константно високог рангирања међу иновативним земљама.

У Западном Балкану, Босна и Херцеговина, Црна Гора и Бивша Југословенска Република Македонија такође имају специфичне стратегије за предузетничко образовање. Развој у том региону добија подршку због усредсређености на предузетничко образовање преко политика ЕУ, као што је Акт о малим предузећима ⁽²⁾ који води Европска комисија, и резултатизакључака из Риге у вези са СОО ⁽³⁾. Они обухватају политичке захтеве као саставни део процеса приступања ЕУ, који се прате на националном нивоу и нивоу ЕУ.

Могућност запошљавања јесте заједнички циљ у свим врстама стратегија које се односе на предузетничко образовање

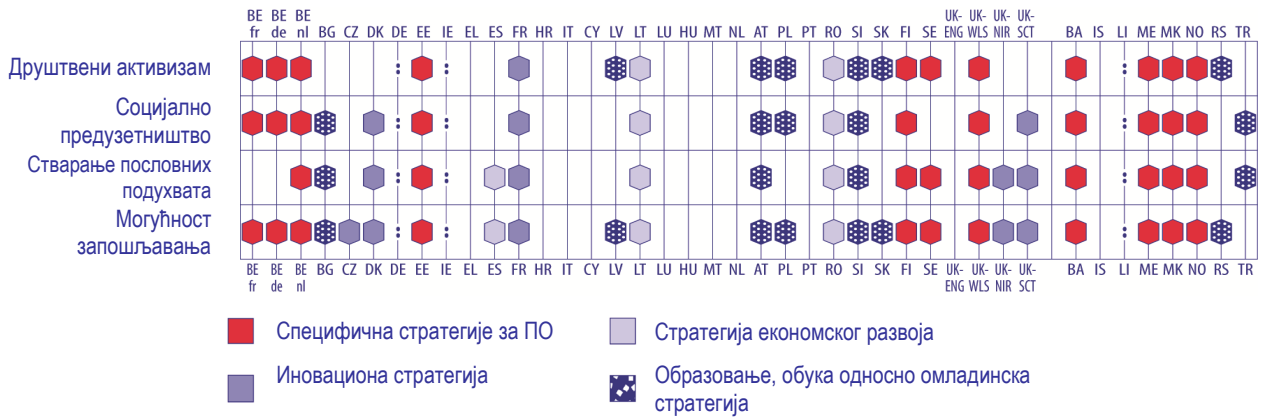
У складу с тренутним доказима истраживања, у извештају су анализирана четири стратешка циља: друштвени активизам, социјално предузетништво, стварање пословних подухвата и могућност запошљавања. У двадесет земаља/региона сагледава се најмање три од тих

циљева, од којих је могућност запошљавања најчешћи у свим европским земљама. Нагласак на овом циљу у складу је с развојем политичких напора да се сузбију високе стопе незапослености у многим европским земљама.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/small-business-act/index_en.htm

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/2015-riga-conclusions_en.pdf

Преглед циљева ширих стратегија у вези с предузетничким образовањем (ПО), 2014/15

Извор: Eurydice.

Исходи учења везани за предузетничко образовање и даље су непотпуни и још увек нису стратешки приоритет

Иако је у овом извештају истакнут велики значај исхода учења за развој предузетничког образовања, они се не јављају као приоритетна мера у стратегијама већине земаља. Укључивање различитих врста исхода учења – који се тичу предузетничког образовања – у наставни план и програм (предузетнички ставови, предузетничке вештине и предузетничко знање), није једнако широм Европе. Само око 15 земаља/региона има свеобухватнији избор исхода предузетничког учења.

Уопштено говорећи, тренутни недостатак свеобухватних исхода учења везаних за предузетничко образовање представља једну од главних сметњи за развој ефективног висококвалитетног предузетничког образовања. Укључивање исхода учења у процес оцењивања такође је један од кључних индикатора важности предузетничког образовања у наставном плану и програму.

Стабилне и свеобухватне токове финансирања тек треба развити широм Европе

Широм Европе, развој и спровођење предузетничког образовања финансира се из државних и/или европских извора. Двадесет седам европских земаља/региона обухваћених испитивањем одваја државна средства за предузетничко образовање, већином за спровођење одговарајуће стратегије.

Поред државних финансијских средстава, 24 европске земље/региона добијају средства из ЕУ за потребе предузетничког образовања а мањи број се ослања искључиво на тај извор финансирања.

Иако више од половине европских земаља додељује и државна финансијска средства и средства из ЕУ за развој и спровођење предузетничког образовања, тек треба успоставити стабилне и дугорочне токове финансирања широм Европе – тако да буду свеобухватнији и да укључују: спровођење стратегије, наставни план и програм, образовање и подршку за наставнике и изградњу партнерстава са заинтересованим странама – кључну компоненту предузетничког образовања.

Док се предузетничко образовање све више признаје у нижим разредима основног образовања, и даље је најчешће у средњем образовању

У половини земаља на које се односи извештај, предузетничко образовање је укључено у наставни план и програм на нивоу нижих разреда основног образовања као циљ међупредметне наставе. Током 2014/15. године укључено је у обавезне предмете на нивоу нижих разреда основног образовања у 14 земаља.

Предузетничко образовање је много чешће у средњем образовању а постоји и већи број

приступа; присутно је као самосталан предмет или као саставни део како обавезних тако и изборних предмета (углавном у друштвеним наукама, економској групи предмета и предметима у области пословања). Међутим, у извештају се истиче да предузетничко образовање вероватно неће имати сви ученици у земљама у којима је оно чешће изборни него обавезни предмет и у којима оно није тема међупредметне наставе.

У више од половине земаља, постоји веома мали број смерница за наставне методе у предузетничком образовању, или уопште не постоје

Упркос потврди већине земаља да интегришу предузетничко образовање у наставни план и програм, често наставницима не препоручују никакве посебне наставне методе које треба користити, што за последицу има велику аутономију наставника у овој области. Смернице најчешће постоје у средњим општим школама и ИСОО у школи.

Истраживање указује на то да су методе које укључују искуство ученика изван учионице и повезују их с реалним светом најважније за предузетничко образовање. Међутим, извештај

показује да само у малом броју земаља практична предузетничка искуства – као што је стварање мини- или омладинских компанија – представља редован и обавезан део наставног плана и програма.

Стога су јасне смернице веома важне како би наставници имали усаглашене ставове о томе које методе су одговарајуће за предузетничко образовање а које ће најефективније допринети подучавању тих вештина.

Предузетничко образовање се ретко када јавља у иницијалном образовању наставника – чешће је у континуираном професионалном развоју

Испитивање предузетничког образовања у иницијалном образовању наставника (ИОН), сложен је задатак јер више од три четвртине европских земаља/региона или даје аутономију установама за обучавање када је реч о питањима наставног плана и програма, или нема прописе/препоруче за предузетничко образовање у погледу ИОН-а. У седам образовних система предузетничко образовање је обавезна тема у појединим деловима система ИОН, барем када је реч о неким будућим наставницима, а само у једној земљи то се односи на све будуће наставнике.

Држање курсева о предузетничком образовању у оквиру континуираног професионалног развоја боље је развијено. У 28 земаља/региона постоје посебни курсеви доступни барем неким предметним наставницима на одређеним образовним нивоима. Понекад усавршавање организују установе које су углавном задужене за КПР а може бити поверено и телима/удружењима која се баве предузетничким образовањем. Ти партнери имају кључну улогу у ИОН и КПР, као и за развој наставних средстава и пружање стручне подршке наставницима.

До сада ниједна земља није у потпуности увела предузетничко образовање у политику и праксу

Увођење предузетничког образовања у политику и праксу у овом контексту подразумевало би да се стратегија спроводи неколико година и систематски прати, да постоје снажни механизми финансирања и да се исходи учења оцењују. То би такође значило да је у потпуности интегрисано у ИОН и КПР. Ово тренутно не важи ни за једну од земаља које су предмет овог извештаја. Напредак је најпотребнији у две области: исходима учења и образовању наставника.

Од кључне важности је да постоји развој свеобухватних и усклађених исхода учења који се примењују на неколико нивоа образовања и посебно оцењују.

Поред тога, интеграција предузетничког образовања у ИОН и КПР за све наставнике, независно од предмета и нивоа образовања на којем се подучава, од кључне је важности за пружање висококвалитетног предузетничког образовања.

На крају, доказано је да је примена специфичне стратегије можда најефективнији начин за потпуно увођење предузетничког образовања у политику и праксу у земљама које томе теже.

Цео извештај *Предузетничко образовање у европским школама* доступан је на енглеском језику на веб сајту Eurydice мреже <http://ec.europa.eu/eurydice>